

Савченко Н. В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

Теоретичні та експериментальні основи обґрунтування педагогічних умов формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи

Невід'ємною складовою педагогічного моделювання є обґрунтування умов, що забезпечують ефективність проєктованого процесу як цілісної системи взаємозв'язаних компонентів (циклів).

У педагогічній науці під умовами частіше за все розуміють фактори, обставини, сукупність заходів, від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи, процесів, явищ. Так, Ю. Бабанський визначає педагогічні умови як чинники (обставини), від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи [3, с. 115]; В. Андреев – як обставини педагогічного процесу, які виступають результатом цілеспрямованого відбору, конструювання й використання елементів змісту, методів (прийомів), а також організованих форм навчання для досягнення дидактичних цілей [2, с. 76].

Питання обґрунтування педагогічних умов, що є вирішальними у якісній підготовці майбутніх педагогів до формування професійного іміджу, знайшли своє відображення у працях К. Атаманської, Ю. Дзядевич, В. Ісаченко, О. Ковальової, С. Маскалянової, Ю. Матюшиної, І. Розмолодчикової, Н. Тарасенко, Г. Череднякової та ін.

На основі аналізу наукової літератури К. Атаманська визначає, що педагогічні умови – це навчально-виховні обставини, які створюються у вищому навчальному закладі з метою управління та продуктивності впливу на досліджуваний процес і результат діяльності; це чинники, впровадження яких обумовлює ефективність досягнення конкретних цілей педагогічного процесу. Беручи до уваги досліджуване поняття, авторка вважає за необхідне

підкреслити, що педагогічними умовами виступають спеціально створені обставини, що ефективно впливають на формування професійного іміджу майбутнього соціального педагога» [1, с. 198].

На думку Ю. Дзязевич, педагогічними умовами формування професійного іміджу студентів є зовнішні необхідні й важливі обставини навчально-виховного процесу, що ефективно впливають на формування професійного іміджу майбутніх фахівців [4, с. 137].

У нашому дослідженні предметом наукового пошуку є педагогічні умови як сукупність спеціально створюваних взаємопов'язаних можливостей, що забезпечують ефективність функціонування розробленої моделі формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи в процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін.

Аналіз наукової літератури дав можливість зробити висновок щодо єдиної орієнтації розробників педагогічних умов формування професійного іміджу фахівців, зокрема педагогічних спеціальностей. Це спрямованість на формування мотивації, знань, умінь та навичок створення іміджу та розвиток особистісних та рефлексивних здібностей.

Зокрема Н. Тарасенко обґрунтувала та експериментально перевірила ефективність педагогічних умов формування індивідуального іміджу майбутнього вчителя: сформованість мотивації студента на майбутню професію; розробленість змісту освітнього процесу по засвоєнню норм, знань, вмінь, навичок культури педагогічної діяльності, що лежать в основі формування індивідуального іміджу майбутнього вчителя; активізація суб'єкта в рефлексії педагогічної діяльності [7, с. 85]; С. Маскалянова визначає: розвиток позитивної мотивації на майбутню професію та на процес формування позитивного професійного іміджу; розвиток здібностей до рефлексивної діяльності; спонукання до професійного самовиховання особистості [5, с. 97]; Ю. Дзязевич наголошує на необхідності впровадження в навчально-виховний процес таких педагогічних умов формування професійного іміджу: забезпечення позитивної мотивації студентів мистецьких спеціальностей до

формування професійного іміджу та стійкої потреби в саморозвитку та самовдосконаленні; наповнення змісту професійної підготовки студентів мистецьких спеціальностей системою науково-теоретичних і практичних знань про сутність і значущість професійного іміджу; впровадження у навчально-виховний процес традиційних та інноваційних методів і форм роботи, що сприяють формуванню професійного іміджу студентів [4, с. 139]; К. Атаманська виділяє такі педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього соціального педагога: формування мотиваційно-ціннісної спрямованості студентів на діяльність щодо створення професійного іміджу та розвитку власної особистості; створення відповідного навчального середовища у ВНЗ та організація педагогічного процесу на основі особистісної зорієнтованості навчально-виховної взаємодії для забезпечення процесу формування професійного іміджу студентів спеціальності «Соціальна педагогіка»; включення студентів у рефлексивний моніторинг, предметом якого є сформованість професійного іміджу майбутнього соціального педагога [1, с. 199] та ін.

І. Розмолодчикова у результаті узагальнення теоретичних знань із педагогіки, психології, філософії виявила наступні структурні групи факторів, які впливають на формування професійного іміджу майбутнього вчителя: зовнішні (об'єктивні) і внутрішні (суб'єктивні). Виділені групи, на її думку, мають чітко виражені ознаки і взаємозв'язки з умовами формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкових класів [6, с. 84].

При визначенні факторів і умов за ступенем значущості для вирішення зазначеної проблеми І. Розмолодчикова на перший план виводить особистісні і професійні умови формування іміджу майбутнього вчителя початкових класів, серед яких пріоритетне значення мають: наявність у студентів педагогічних спеціальностей позитивного, мотиваційно-ціннісного відношення до процесу формування професійного іміджу; створення оптимальних умов для саморозвитку студентів з іміджології для поглибленого вивчення механізмів самопрезентації; активне залучення студентів у науково-дослідницьку роботу з

проблеми формування професійного іміджу в процесі вивчення фахових дисциплін; створення студентами адекватних уявлень про професійний імідж учителя початкових класів, схеми ефективної самопрезентації; оптимальне використання індивідуальних та колективних форм роботи для забезпечення ефективного цілеспрямованого розвитку всіх компонентів професійного іміджу вчителя початкових класів [6, с. 85–86].

На основі аналізу праць вищезазначених авторів і результатів їх наукових пошуків та опираючись на власний педагогічний досвід нами було доповнено перелік умов з метою подальшої конкретизації шляхів вирішення окресленої проблеми.

Використовуючи метод експертних оцінок та математично-статистичний аналіз було здійснено бальне оцінювання та ранжування педагогічних умов за ефективністю впливу на досліджуваний процес. Математично-статистичні розрахунки проводились з використанням формул, сутність яких полягає у визначенні відносної частоти $\varphi_{\max}$, яка вказує на впливовість умови з урахуванням думки усіх експертів (18 осіб).

У результаті обробки даних оцінювання педагогічних умов експертами та розрахунку відносної частоти $\varphi_{\max}$ виявлено найбільші показники впливовості умов за номерами: 1, 3, 5, 9, 10.

Отже, експертами визначено такі педагогічні умови успішної реалізації моделі формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи в процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін: створення контекстно-рефлексивного середовища у процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін для активізації спрямованості майбутніх учителів на формування професійного іміджу та рефлексивної позиції; інтеграція змісту психолого-педагогічних дисциплін та іміджології з метою оволодіння ключових когнітивними компонентами готовності до формування професійного іміджу; використання у процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін методів активної освітньої взаємодії як інструментів ефективного засвоєння умінь та навичок іміджетворчої діяльності; проектування майбутніми учителями

індивідуальної траєкторії формування професійного іміджу на основі коучінгової технології; управління процесом формування професійного іміджу майбутнього учителя початкової школи, що передбачає діагностичний супровід на критеріальній основі.

Подальші наукові пошуки спрямовуємо на детальне обґрунтування визначених педагогічних умов та експериментальну перевірку їх ефективності.

Література:

1. Атаманська К. І. Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього соціального педагога /К. І. Атаманська // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2014. – № 4 (38). – С.196–202.

2. Андреев В. И. Основы педагогики высшей школы : [учеб. пособие] / В. И. Андреев. – Мн. : РИВШ, 2005 – 194 с.

3. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / [сост. Ю. К. Бабанский]. – М. : Педагогика, 1989. – 560 с.

4. Дзядевич Ю. В. Педагогічні умови формування професійного іміджу у студентів мистецьких спеціальностей : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Дзядевич Юлія Володимирівна. – Херсон, 2012. – 323 с.

5. 169. Маскалянова С. А. Формирование профессионального имиджа будущего социального педагога : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Маскалянова Светлана Александровна. – 2005. – 203 с.

6. Розмолочикова І. В. Формування професійного іміджу вчителя початкових класів у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Розмолочикова Іванна Вікторівна. – Кривий Ріг, 2011. – 262 с.

7. Тарасенко Н. А. Формирование индивидуального имиджа будущего учителя : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Тарасенко Наталья Анатольевна. – Оренбург, 2002. – 170 с.

В статье определены педагогические условия успешной реализации модели формирования профессионального имиджа будущего учителя начальной школы в процессе преподавания психолого-педагогических дисциплин.